

Dlan, ki se je v smrtnem krču oklenila nožne proteze sotrpina

Nemočna priča obtožuje Tita, Kardelja in mnoge druge zločince.

Hudo zlo iz hudih jam

Ivo Žajdela, foto Jože Jagrič

Kljub razmeroma solidnemu poročanju ob preboju do grobišča v Barbarinem rovu rudnika pri Laškem je kasneje, v času odnašanja trupel, zavladal popoln medijski mrk. Nihče ni objavil, da so našli 463 trupel.

Spoznanje, da je Slovenija oz. da smo Slovenci zelo deformiran narod, srečujemo zelo pogosto. Deformirani smo zaradi izjemne rane, ki so jo v slovensko narodno telo zasekali komunisti, ko so okupacijo Slovenije zlorabili za izvedbo komunistične revolucije, v kateri je bilo ubitih skoraj 100.000 Slovencev, po vojni in revoluciji pa

je deželi za dolgih 45 let zavladal trd udbovski režim. Na vsakem koraku so nam ubijali v glave pravljice o čudovitih pionirskih in partizanih ter grdih izdajalcih. Cele generacije so zrastle ob teh pravljicah.

V 90. letih, po osvoboditvi izpod jugokomunizma, smo vseplošno neurejenost v Sloveniji pogosto poimenovali z izrazom

tranzicija (prehod). Danes, 20 let po demokratizaciji, smo še vedno globoko v tranziciji, kar pomeni, da nikakor ne moremo postati nacija, kjer bi bile civilizacijske norme nekaj samoumevnega. Prav to, trdoživost in doktriniranost iz komunističnih časov, nam govori, da so komunisti Slovence pohabili v samem temelju in dolgoročno.

Potem pa ... Tišina. Zakaj to omenjam? Zato, ker se je vedno do zdaj, ko je bilo treba odkrivati zločine in krivice iz časa revolucije in komunizma, delalo marsikaj, da bi o teh zločinih čim manj vedeli. Poglejmo najnovejši primer odprtja grobišča v Barbarinem rovu rudnika pri Laškem. Res se je v prvi polovici marca, po prebitju vseh pregrad v ru-

dniškem rovu, ki so preprečevale dostop do grobišča, precej pisalo in poročalo. Toda tisti, ki imamo pregled nad medijskim dogajanjem, smo videli, da je bilo tako predvsem zato, ker imamo veliko najrazličnejših medijev, od tiskanih do množice elektronskih. Pri takšni konkurenci pa si v hlastanju po informacijah danes nihče več ne more privoščiti, da bi molčal oz. neko temo prezrl.

Potem pa ... Tišina. Vsa ta velikanska medijska horda v naslednjih dveh mesecih, ko se je vedelo, da odnašajo posmrtno ostanke iz rova med obema jaškoma, ni o tem objavila niti enega poročila več. Tudi potem ko so odnesli iz grobišča že vsa trupla, je vladal popoln molk. Niti tega, koliko trupel so od-

krili, ni objavil noben medij. Šokantno. Ta surovi molk nam tudi tokrat pove predvsem eno: naša poškodovanost je huda.

Če bi kateri koli novinar vprašal koga od vodilnih pri »izkopavanju« grobišča, bi kljub uradni kriminalistični preiskavi vedno dobil najnovejšo osnovne podatke. Število odnesenih trupel iz rova in še kakšen podatek pač ne more biti skrivnost, ki naj bi »ovirala« preiskavo.

463 mumificiranih trupel Dobro, danes morda ni več »skrivnost«, da so v rovu med obema jaškoma, ki sta bila napolnjena z umorjenimi, našli kar 463 trupel, da so bila ta trupla razmeroma dobro ohranjena, saj razmere v »zapečatenem« rovu niso dopu-

ščale dokončnega razkroja in so bila trupla zato mumificirana, da bela snov na njih ni apno, ampak plesen (podobna, kot se razvije na salamah), in da se je izkazalo, da jaška nista dva, ampak da so celo trije (do tretjega se morajo še prebiti, saj je pot do njega otežena zaradi zasutij).

»Zanimivo« je tudi, kako se je večina medijev ognila za Slovenecem pomembnemu podatku, da vse kaže, da so v Barbarinem rovu domobranci, ki so jih na morišče vozili iz taborišča na Teharjah.

Resnica, pravica ... To pišemo ob nekem drugem dogodku. Ker je bila zajetna knjiga *Poročilo Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč v mandatu 2005–2008* (v nadaljevanju *Poročilo*) razprodana, jo je založba *Družina* zdaj ponatisnila, zraven pa dodala knjižico *Hudo zlo iz hudih jam*.

»Veseli smo, da je bil prvi natis *Poročila Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč v mandatu 2005–2008* razprodan v manj kot pol leta. Čeprav v njem objavljene podobe in besedila odkrivajo ves obseg oblastno povzročene in skrivanega zločina, *Poročilo* ni bilo napadeno,« ugotavlja v knjižici *Hudo zlo iz hudih jam* urednik knjige zgodovinar Jože Dežman. »Pa vendar je bolečina tistih, ki nasprotujejo obtožnici, ki jo pišeta resnica in pravica o velikem zločinu titizma, huda, njihova jeza velika.« Če se ta prizadetost in jeza nista

izrazili ob *Poročilu*, sta izbruhnili ob pogledu na mumificirane žrtve Barbarinega rova.

»Tistim, ki pravijo, da so povojni poboji 'pravni' ('prav' je po njihovo, da oblast 'čisti', kot 'prav' pridigajo slepo maščevanje), tistim, ki pravijo, da ni 'etično', da bi videli žrtve, lahko odgovarjamo le s temeljnimi globalnimi smernicami tranzicijske pravičnosti – resnica in pravica sta temelj sprave,« pojasnjuje Dežman.

Največji pomor v zgodovini

Na tiskovni konferenci ob predstavitvi poročila 14. oktobra 2008 je bilo poudarjeno:

»Poročilo Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč v mandatu 2005–2008 je ►

Slava Klavara 1
9000 Murska Sobota
Slovenija
tel.: 02/537 1949
fax.: 02/537 1948
GSM: 041/34 66 46
GSM: 031/34 51 51
http://www.radio-viva.com
e-mail: viva@radio-viva.com

Odnášanje na pol mumificiranih trupel iz rova

Lasje na truplih ... in neskončna obsodba

► prispevek k nadaljevanju dialoga o preseganju bremen totalitarnih režimov. Problemsko polje kritike totalitarizmov je vračanje v evropsko civilizacijo.

1. Svet, v katerem so si oblastniki vzeli pravico do pobijanja neoboroženih ljudi brez sojenja, pomorjenim so kratili pravico do groba in spomina, njihove sivoce pa rasistično diskriminirali, je bil svet, ki je zanimal posvečenost mrtvih kot temelj človeške civilizacije. In tako zločin kot zanižanje posvečenosti mrtvih sta ta svet zapisala propadu.

Slovenski in mednarodni odmevi teh aktivnosti je bil velik.

Vedno bolj je v Sloveniji in po svetu viden obseg fenomena prikritih morišč in grobišč.

1. Po kratkem času trajanja, številu žrtev, načinu izvedbe in množičnosti gre za pojav, ki ga lahko primerjamo z največjimi

zločini tako komunizma kot nacionalsocializma.

2. Množični pomor vojnih ujetnikov in civilistov, ki ga ukaže in izvede titoistični režim, je največji mirnodobni zločin vseh časov na slovenskih tleh.

3. Največji pomor neoboroženih ljudi po drugi svetovni vojni v Evropi.

4. Pomor več kot 15.000 neoboroženih prebivalcev Slovenije po drugi svetovni vojni je največji pomor neoboroženih prebivalcev Slovenije vseh časov.

5. Slovenija je največje morišče Hrvatov v njihovi zgodovini ...»

Tranzicijska pravičnost V zborniku *Poročilo* je objavljenih dvanajst prispevkov. Uvodoma je objavljen seznam 581 grobišč, ki je delo dr. Mitje Ferenc. Dr. Jože Balažič objavlja prispevek *Sodelovanje Inštituta za sodno*

medicino pri raziskavah posmrtnih ostankov žrtev vojne in povojnih pobojev. S področja sodne medicine je objavljenih še pet prispevkov: Antropološke analize povojnih grobišč: Konfin I (dr. Petra Leben Seljak), dr. Irena Zupanič Pajnič je avtorica treh prispevkov (Priporočila za molekularno-genetsko identifikacijo žrtev povojnih pobojev v Sloveniji, Preliminarno poročilo molekularno-genetske analize okostij iz grobišča pri Konfinu I in Molekularno-genetska identifikacija žrtev medvojnih pobojev pod Storžičem), naslov prispevka dr. Tomaža Zupanca pa je Metodologija izkopa in antropološka primerljiva analiza skeletnih ostankov žrtev povojnega poboja v Lescah.

Kriminalist Pavel Jamnik, vodja policijske akcije Sprava, podpisuje dva prispevka: *Metodološki okvir izvedbe sodno odrejenih ekshumacij ter sondiranje in prekopov, izvedenih v okviru vladne komisije in Ugotavljanje identitete žrtev iz brezna pri Konfinu I v arhivskih virih.* Objavljen je tudi prispevek Jožeta Dežmana *Sprava pod Storžičem - strahinj-*

ske žrtve 1994-2008. Najdaljše besedilo v zborniku je prispeval urednik Jože Dežman. Pod naslovom *Tranzicijska pravičnost* se je dotaknil številnih zgodb žrtev oz. njihovih sorodnikov kot tudi velikega vprašanja slovenske komunistične revolucije: »kaznovanja« otrok umorjenih staršev.

Genocid in »osvoboditev« Ob odkritju morišča v rovu Sv. Barbare so nekateri govorili, da gre za zarotniško politično dejanje, da gre za poskus zamenjave vlog zmagovalca in poraženca v zgodovini. »Vendar odkrivanje zločina ne more biti politična zarota. In ko odkrivamo zločine zmagovalcev, jim ne jemljemo njihove zmage. Le odkrivamo lažnive utvare, s katerimi so skušali prikriti zločine, s katerimi so zasvinjali svojo zmagoto. Poražencem in njihovim svojcem vračamo pravico do groba in spomina,« odgovarja Jože Dežman tistim, ki jih »moti« odkrivanje komunističnih zločinov.

Zato ob ponatisu *Poročila* objavljajo nekaj fotografij Jožeta Jagriča, s katerimi žrtve iz rova Sv. Barbare pozivajo k sočutju

in obtožujejo svoje morilce. »Ali jim kdo lahko vzame to resnico in pravico? Ali ima kdor koli lahko vzame možnost, da bi vedeli in sočustvovali,« sprašuje ob tem Dežman.

Podobe hudega zla v Barbarinem rovu so podobe, ki nam postavljajo temeljno vprašanje za naš spraven referendum: »Ali ima kdor koli v imenu katerih

koli ciljev pravico v miru ubijati vojne ujetnike in civiliste? Ali ima kdor koli pravico, da po takem zločinu govori o osvoboditvi, bratstvu in enakosti,« še sprašuje Jože Dežman.

Priče iz hudih jam V knjižici *Hudo zlo iz hudih jam* objavljajo tudi nekaj fotografij, ki sta jih Andrej Mihevc in Bojan Vovk

posnela pri sondiranju morišč in grobišč v kraških jamah. Kras je slovenska in svetovna dediščina. Na pomorjene ljudi so v mnogih jamah nametali velike količine industrijskih in drugih odpadkov. Tudi ob tem Jože Dežman postavlja jasna vprašanja: »Ali ima kdo pravico, da pomorjene ljudi meče v jame in nanje meče smeti? Ali ni naša dolžnost, da Kras kot

slovensko in svetovno dediščino človeštva očistimo sramote zločina in zasramovanja mrtvih?«

Slovenija ima zaradi svoje sedemdesetletne izkušnje s fašizmom, nacionalsocializmom in titoizmom posebno priložnost za kritiko totalitarizmov. Evropa se združuje v obsodbi totalitarizmov. Mussolini, Stalin, Hitler, Franco sedijo na zatožni klopi. Po isti meri bo uvrščen tudi Tito. Naši titofili v obupnem prizadevanju bežijo pred evroterapijo. Toda titoizem po svojem trajanju in posledicah presega frankizem in fašizem, po mnogih elementih pa ne zaostaja za nacionalsocializmom in stalinizmom. Zato je razprava o zločinih titoizma prispevek k evropski kritiki totalitarizmov.

»Te prvine slovenskega spravnega referenduma bodo tudi vsebinsko sporočilo nadaljevanja *Poročila*, ki ga načrtujemo v jeseni in bo vsebovalo tako besedila in podobe o rovu Sv. Barbare kot tudi poročilo o stanju morišč v kraških brezni,« je v knjižici *Hudo zlo iz hudih jam* zapisal avtor Jože Dežman. **D**

Radio Krka
106.6 MHz

Monografija *Poročilo Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč v mandatu 2005-2008*

Monografija *Poročilo ob ponatisu spremlja knjižica Hudo zlo iz hudih jam.*

Najnovejša knjiga o grobiščih na Štajerskem se dobi na naslovu: *Aršek, Štihova 2, 1000 Ljubljana*